

ZPRÁVY Z ČESKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI

Informace členům společnosti

Vážená členko, vážený člene České geografické společnosti, pokud u Vás nastala jakákoli změna v osobních údajích – změna příjmení, titulu, kontaktní adresy, e-mailu, pracoviště, prosím, sdělte danou skutečnost sekretariátu. Využijte libovolného kontaktu (elektronického: sekretariat@geography.cz, telefonického: 221 951 397, či klasické pošty: Česká geografická společnost, z. s., Přírodovědecká fakulta, Univerzita Karlova, Albertov 6, 128 00 Praha 2). Někteří stále ještě nemají uhrazen členský poplatek na tento kalendářní rok, který činí 600 Kč, pro studenty a důchodce 300 Kč. Číslo účtu společnosti je 1921937329/0800 (Česká spořitelna a. s., Praha 1, Václavské nám. 42; IBAN: CZ40 0800 0000 0019 2193 7329; SWIFT: GIBACZPX), variabilní symbol (vaše evidenční číslo) již není třeba udávat, neb se zobrazuje jméno plátce (pokud za vás platí jiná osoba či společnost, prosím o sdělení jména plátce na e-mailovou adresu). Pokud nemáte zájem v ČGS dále setrvat, prosím, podejte zprávu na sekretariát pomocí výše uvedených kontaktních údajů. Děkujeme.

Chystáte na vašem pracovišti nějakou zajímavou akci, hledáte spolupracovníka, objevil se někdo z vašich kolegů v médiích? Podělte se o tuto informaci s geografickou obcí. Stačí zaslat informaci v podobě dvou vět, přílohy a ideálně fotografie na adresu info@geography.cz a bude zveřejněna na webu ČGS (www.geography.cz) a Facebooku (www.facebook.com/ceskageografickaspolcnost). Všichni členové ČGS, kteří udali svou aktuální elektronickou adresu, pak budou o akcích informováni pomocí newsletteru, který je rozeslán minimálně jedenkrát do měsíce.

Dana Fialová

Zpráva ze zasedání Hlavního výboru České geografické společnosti

První letošní zasedání HV ČGS se konalo 9. února 2021. Tradiční model zasedání na pražském Albertově byl vzhledem k aktuální epidemické situaci nahrazen modelem hybridním, celá řada členů HV tak byla přítomna online. V úvodní části referoval prezident ČGS Pavel Chromý o aktualitách z prezidia. Představil mimo jiné další organizační změny ve fungování ČGS. Agendu sekretariátu přejala nová kolegyně Mgr. Jitka Rychnová. Pro veškerou další komunikaci ohledně této agendy byl zřízen e-mail sekretariat@geography.cz. Z dalších důležitých bodů jednání HV lze zmínit diskuzi o zprávě o hospodaření ČGS v loňském roce a návrhy nového rozpočtu. Vědecký tajemník ČGS informoval o loňských aktivitách, které byly výrazně ovlivněny koronavirovou pandemií. I přes to pořádala ČGS relativně velké množství akcí, z nichž se nemalá část přesunula do online prostředí (zejména Dny geografie). Zdeněk Kučera informoval o pokračujících přípravách konference EUGEO, která se bude konat i přes současná epidemická opatření (v hybridní či online formě) v létě 2021. Velkého poděkování se ze strany HV dostalo Jakubu Jelenovi a celému týmu Zeměpisné olympiády, kterou se v loňském roce podařilo uskutečnit přes velké obtíže ze strany MŠMT. Pozitivní zprávou je zároveň tendence k aktivaci mladších členů společnosti. Studentská organizace EGEA, zastoupená Danielou Kebertovou, pak vyjádřila svůj zájem na organizaci mezinárodní akce *Noc geografie*. Na HV zároveň dále vystoupili zástupci iniciativy *Zachraň zeměpis*. Ti představili své aktivity (více na www.zachranzemepis.cz), v rámci kterých se snaží vytvářet podporu pro učitele zeměpisu, ať už ve formě přípravy pracovních listů, sdílení prezentace odborných metod apod.

Některé body programu nebyly na únorovém zasedání probrány, proto se 16. března 2021 uskutečnilo další online zasedání. S ohledem k finanční situaci bylo přistoupeno ke změnám tisku a distribuce časopisů vydávaných ČGS. Časopis *Geografie*, který je nyní přístupný v online podobě, již nebude členům distribuován tištěný. V tištěné podobě bude k dispozici pouze pro knihovny a předplatitele. Běžné roční předplatné bude činit 490 Kč. Časopis *Informace ČGS* bude vycházet i nadále v tištěné podobě a bude distribuován poštou všem členům ČGS, s výjimkou těch, kteří oznámí sekretariátu, že jim postačuje online forma veřejně dostupná na webu ČGS. Předplatné časopisu *Geografické rozhledy* počínaje ročníkem 31, tj. od školního roku 2021/2022, již nebude součástí členského příspěvku, snížené předplatné ve výši 335 Kč ročně budou moci uhradit členové ČGS prostřednictvím sekretariátu ČGS. Běžné roční předplatné bude činit 395 Kč. Dále HV schválil nové členy redakční rady časopisu *Geografie*. Byl vyhlášen nový ročník Soutěže o nejlepší vědeckou studentskou práci, která proběhne online formou, dále pak Soutěž o nejlepší dizertační práci za rok 2020. Program na mezinárodní akci *Noc geografie*, připravenou na 9. dubna 2021, nachystali v podobě pěti akcí studenti EGEA z entit v Praze,

Brně, Olomouci a Ostravě. Dny geografie 2021 byly stanoveny na termín 15. až 26. listopadu 2021.

*Stanislav Kraft, vědecký tajemník ČGS
Dana Fialová, viceprezidentka ČGS*

Dny geografie 2020: tradiční akce si odbyla premiéru

Dny geografie se jako již tradiční akce koná v druhé polovině listopadu, na podzim minulého roku termín této akce připadl na 18.–27. listopad. V roce 2020 však měly Dny geografie jednu premiéru – celá akce proběhla distančním způsobem (online formou), a to v důsledku epidemiologické situace týkající se nemoci Covid-19. Tuto méně příznivou situaci však organizátoři s přehledem zvládli a připravili pro posluchače řadu zajímavých přednášek a workshopů.

Výstupy téměř všech přednášejících se musely přesunout z univerzitních poslucháren do online prostředí. Každý z organizátorů zvolil poněkud jinou platformu, přes kterou přenášel jednotlivé příspěvky posluchačům; někteří zvolili živá stream videa přes YouTube, Big Blue Button, Google Meet, Zoom či Microsoft Teams, jiní naopak videa předtočili a následně je umístili na některé ze sociálních platform (nejčastěji YouTube). I přes některé nevýhody distanční formy Dnů geografie (např. omezená možnost diskuze a bezprostřední reakce na výstupy, pečlivá příprava prezentace včetně jejího technického zajištění – streamování) musíme upozornit i na určité výhody. Posluchači si mohli (a stále mohou) některé přednášky pustit ze záznamu, a naskytla se jim tak možnost vidět vícero přednášek napříč geografickými pracovišti z celého Česka, což by v prezenční podobě akce pravděpodobně možné nebylo.

Na tomto místě je nutné zmínit, že obsahový program akce nebyl tak bohatý jako v minulých letech, což se ale na kvalitě jednotlivých příspěvků neodrazilo. V roce 2020 se podle oficiálního webu akce (viz dále) konalo „jen“ 21 příspěvků, kdežto v roce 2019 celkem 77 a v roce 2018 dokonce 92 akcí. Tematické zaměření jednotlivých příspěvků bylo široké; i přes značnou tematickou šíři příspěvků bychom mohli identifikovat čtyři skupiny příspěvků z hlediska jejich zaměření: příspěvky pro učitele zeměpisu (geografie), cestovatelsky zaměřené příspěvky, příspěvky zabývající se aktuálními problémy a přednášky pod patronací samotné České geografické společnosti.

První skupinou příspěvků byly příspěvky pro učitele zeměpisu (geografie) na základních a středních školách, které měly v podstatě charakter dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Jednalo se o přednášky o aktuálních otázkách geografie i o ukázky využití některých inovativních výukových metod a forem ve výuce zeměpisu (geografie). Druhým okruhem přednášek byly cestovatelsky

zaměřené výstupy, jež pojednávaly o cestách po různých regionech světa, například po Africe či Albánii. Třetím okruhem přednášek byly ty, jež se zabývaly aktuálními problémy vybraných regionů, nebo problémy v globálním kontextu. Řeč tak například přišla na pandemii Covid-19 (na Geografickém ústavu Masarykovy univerzity), problematiku udržitelného (ne)růstu (Univerzita Palackého v Olomouci) či na otázky výstavby říčního kanálu Dunaj-Odra-Labe (Ostravská univerzita). Specifickou (pod)skupinou výstupů byly přednášky pracovníku z vybraných geografických pracovišť napříč celým Českem. Tyto přednášky jsou stále dostupné na kanálu YouTube České geografické společnosti.

Společně se Dny geografie zpravidla probíhá i GIS Day zaměřený na popularizaci geografických informačních systémů. Ten se bohužel v roce 2020 na některých univerzitách vůbec nekonal, nebo se některá univerzitní pracoviště rozhodla ho v okleštěné podobě uspořádat v online prostředí (např. na Geografickém ústavu Masarykovy univerzity). Věříme však, že se v letošním roce 2021 tato tradiční akce, která se stala „součástí“ Dnů geografie, znovu uskuteční.

Přehled všech akcí, které se v roce 2020 uskutečnily, lze nalézt na centrálním webu Dnů geografie: www.dnygeografie.cz. Některé výstupy si lze stále pustit ze záznamu, a mají tak potenciál oslovit další zájemce o jejich obsah.

Doufáme, že v roce 2021 znovu budeme moci pořádat celou akci v prezenčním módu. Diskuze může být „živější“ než v online prostředí, případně i přínosnější. I obsah jistě bude pestřejší, například s řadou výstav, praktických workshopů či výstupů v terénu. Jsme však rádi, že geografická pracoviště pomohla udržet tradici akce i v této nelehké době a připravila pro posluchače pestrou škálu kvalitních geografických příspěvků.

Petr Trahorsch

Ocenění *Le Prix Vautrin-Lud* pro profesora Rudolfa Brázdila

Prestižní ocenění *Le Prix Vautrin-Lud* za rok 2020 bylo uděleno významnému českému geografovi a klimatologovi prof. RNDr. Rudolfovi Brázdilovi, DrSc. Nejvyšší možné ocenění za geografii, přezdívané jako „Nobelova cena za geografii“, bylo uděleno Rudolfovi Brázdilovi pětičlennou komisí na Mezinárodním geografickém festivalu ve francouzském Saint-Dié-des-Vosges dne 3. září 2020. Komise ocenila jeho dosavadní výzkumnou činnost a vynikající výsledky v oblasti geografie. Cena je udělována od roku 1991 a Rudolf Brázdil se tak zařadil po bok dalších významných osobností geografie jako D. Harvey, J.-B. Racine, D. Massey nebo M. Goodchild.

Rudolf Brázdil vystudoval v letech 1969–1974 učitelskou kombinaci matematika a zeměpis na Univerzitě J. E. Purkyně v Brně (současná Masarykova univerzita). V roce 1983 se úspěšně habilitoval na Univerzitě Komenského v Bratislavě v oboru

meteorologie a klimatologie a v roce 1991 se stal profesorem fyzické geografie na Masarykově univerzitě. V současné době působí na Geografickém ústavu Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity a též na Ústavu výzkumu globální změny AV ČR, v. v. i. Ve své rozsáhlé výzkumné činnosti se Rudolf Brázdil věnuje historické klimatologii a historické hydrologii, variabilitě klimatu v období přístrojových měření, současné klimatické změně a studiu hydrometeorologických extrémů. V rámci pedagogické činnosti se věnuje výuce předmětů se zaměřením na fyzickou geografii, meteorologii a klimatologii.



R. Brázdil. Foto: J. Prokopius.

Na počátku své vědecké kariéry se zaměřil především na analýzu atmosférických srážek a statistické zpracování přístrojových meteorologických řad. Inspirován aktivitami švýcarského historika Ch. Pfistera se Rudolf Brázdil v 90. letech 20. století zasloužil o rozvoj historické klimatologie v Česku. V rámci tohoto oboru se zabývá nejen rekonstrukcí klimatu v Českých zemích na základě dokumentárních, dendrochronologických a přístrojových meteorologických údajů, ale i analýzou hydrometeorologických extrémů. V roce 2006 stál spolu se Z. Kundzewiczem a G. Benitem u zrodu nového oboru, historické hydrologie, kdy publikovali přehledový článek věnující se problematice historické hydrologie v Evropě.

Rudolf Brázdil absolvoval během své bohaté vědecké kariéry řadu zahraničních stáží. Jmenovat lze především pobyt na univerzitách v Bonnu (1983–1984), v Curychu (přelom 1992–1993) nebo v Laboratoři klimatu a environmentálních věd v Paříži (2005). Mimoto se také účastnil tří polsko-českých polárních expedic na Svalbard v letech 1985, 1988 a 1990.

Navázal řadu kontaktů s předními světovými odborníky na významných evropských pracovištích, například v Bernu (Ch. Pfister), Giessenu (J. Luterbacher), Szegedu (A. Kiss) nebo Vídni (G. Blöschl). Navázané kontakty následně zúročil ve vzájemné spolupráci na řadě projektů a odborných publikací. Jedním z příkladů mezinárodní spolupráce byla jeho vedoucí role v jedné z pěti pracovních skupin projektu 6. Rámcového programu EU s názvem *Millennium* (2006–2010). Je rovněž úspěšným řešitelem řady českých i zahraničních projektů věnujících se historické klimatologii, analýze klimatu v době instrumentálních měření nebo časoprostorové variabilitě hydrometeorologických extrémů a jejich dopadů na společnost.

Kromě členství v České meteorologické společnosti a ČGS působí Rudolf Brázdil aktivně jako člen celkem v pěti redakčních radách časopisů (např. *Geografie*, *Bulletin of Geography* nebo *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*). Je na místě rovněž vyzdvihnout jeho editorskou činnost, v rámci které se podílel na editování řady speciálních čísel časopisů, například *Climatic Change* (1999, 2010), *Hydrology and Earth System Sciences* (2015) nebo *Climate of the Past* (2018).

Mimořádně obdivuhodná je jeho publikační činnost, v rámci které je autorem více než 300 odborných prací (171 na Web of Science), jež byly citovány ve více než 4 000 odborných pracích jiných autorů. Tyto práce významně rozšířily naše poznání v rámci historické klimatologie a historické hydrologie a řada z nich určovala další směřování těchto disciplín. V roce 2020 se mj. autorsky podílel spolu s dalšími evropskými a českými vědci na publikaci hodnotící období zvýšené povodňové aktivity v Evropě za posledních 500 let vydané v časopise *Nature*.

Rudolf Brázdil je rovněž hlavním autorem či spoluautorem více než 20 monografií (např. *Atlas podnebí Česka*) a je třeba vyzdvihnout jedenáctisvazkovou řadu popisující klima v Českých zemích za posledních 1 000 let včetně vybraných hydro-meteorologických extrémů. Nejvýznamnější díla se dočkala ocenění v podobě Ceny rektora Masarykovy univerzity za monografie *Historické a současné povodně v České republice* (2005) a *Climate of the Sixteenth Century in the Czech Lands* (2013) nebo Ceny Josefa Hlávky za vědeckou literaturu (*Sucho v českých zemích: minulost, současnost, budoucnost*, 2015). Vyjma ocenění za významné odborné monografie a ceny *Le Prix Vautrin-Lud* se Rudolf Brázdil stal v roce 2018 také nositelem ceny Eduarda Brücknera za významný přínos k interdisciplinárnímu výzkumu v klimatologii.

Výše uvedené aktivity a dosažené výsledky jsou pouze skromným výčtem z rozsáhlé činnosti prof. Brázdila a nemohou dostatečně popsat jeho osobnost. Rudolf Brázdil se vyznačuje skromností, pracovitostí a zápal pro řešení aktuálních výzev a otázek. Je výborným a studenty oceňovaným pedagogem a školitelem, což dokazuje řada úspěšných absolventů, kteří dělají čest jeho jménu. Do současné doby pod jeho vedením úspěšně obhájilo doktorský titul 13 studentů. Bez nadsázky můžeme prohlásit, že je hybatelem současné české geografie a průkopníkem řady fyzickogeografických oborů.

Lukáš Dolák

Profesor Pavel Prošek obdržel Stříbrnou pamětní medaili Senátu Parlamentu České republiky

V Den české státnosti, dne 28. září 2020, obdržel prof. RNDr. Pavel Prošek, CSc. Stříbrnou pamětní medaili Senátu Parlamentu České republiky. Medaili obdržel za mimořádný a vizionářský přístup v oblasti vědy, zejména českého antarktického výzkumu.

Pavel Prošek je emeritním profesorem Masarykovy univerzity. V rámci svého působení profesora meteorologie a klimatologie se věnoval především klimatu polárních oblastí. Je zakladatelem Českého antarktického výzkumného programu. Jeho přičiněním postavila Masarykova univerzita v letech 2005–2006 vědeckou stanici J. G. Mendela na ostrově Jamese Rosse u Antarktického poloostrova. Během 15 expedic se na ní vystříдалo téměř 150 českých i zahraničních vědců a vědkyň.

Laureát Stříbrné pamětní medaile Senátu Parlamentu České republiky prof. Prošek s medailí a čestným diplomem. Foto: P. Kapler.



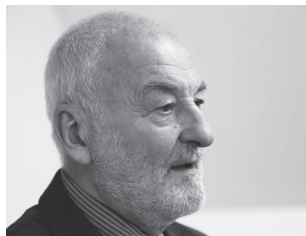
Český antarktický výzkumný program se díky aktivitám Pavla Proška etabloval na mezinárodní úrovni a Česko se v roce 2014 stalo jedním z 29 konzultativních států Smlouvy o Antarktidě, a může se tak podílet na rozhodování o všech současných i budoucích aktivitách v Antarktidě. — Připojujeme obrovské gratulace celé geografické obce.

Daniel Nývlt

Docent Ivan Bičík obdržel cenu Arnošta z Pardubic

Jeho Magnificence rektor Univerzity Karlovy (UK) udělil ceny významným univerzitním vědcům a pedagogům. Ocenění se uděluje v několika kategoriích jako mimořádné ceny.

U příležitosti oslav svátku 17. listopadu byly ve Velké aule Karolina předány Ceny Miloslava Petruska za prezentaci, Ceny Arnošta z Pardubic pro nejlepší vyučující a nejlepší vzdělávací počín, Cena Bedřicha Hrozného za tvůrčí počín a podpora Donatio Universitatis Carolinae nejlepším vědeckým osobnostem. Cena je v každé kategorii udělena vždy jedné nebo maximálně dvěma významným osobnostem nebo týmům, které se mimořádně zasloužily o skvělé výsledky univerzity ve svých badatelských oborech.



Cena Arnošta z Pardubic je prestižní cenou UK určenou akademickým pracovníkům za jejich vynikající pedagogickou činnost a skupinám pedagogických či podpůrných pracovníků za jejich přínos ke zvyšování kvality vzdělávací činnosti. V kategorii pro vynikajícího vyučujícího UK získal ocenění doc. RNDr. Ivan Bičík, CSc. z katedry sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty UK. Ivan Bičík byl také dlouholetým prezidentem České geografické společnosti, který provedl naši společnost nelehkým transformačním obdobím, iniciátorem, spoluautorem nebo hlavním organizátorem celé řady geografických setkávání v Česku i v zahraničí. Zasloužil se o obnovení Česko-polsko-slovenských geografických seminářů, které sbližují podobné geografie v blízkých zemích, je jedním ze zakladatelů Amerického semestru na PřF UK – spolupráce mezi prestižní Univerzitou Dartmouth College a geografii na PřF UK a vchoval desítky dalších geografů.

Radim Perlín